

УДК 636.1.046(477.74)
© 2017

С.Ю. КОСЕНКО,
кандидат сільськогосподарських наук

О.В. РОМАНЕНКО,
аспірант

Одеський державний
аграрний університет, Україна
E-mail: kosenko@bk.ru

вул. Пантелеймонівська, 13, м. Одеса,

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ
ЖВАВІСНИХ ПОКАЗНИКІВ
КОНЕЙ ОРЛОВСЬКОЇ
РИСИСТОЇ ПОРОДИ
В УМОВАХ ФІЛІЇ
“ОДЕСЬКИЙ ІПОДРОМ”
ДП “КОНЯРСТВО УКРАЇНИ”

Встановлено, що за останні три роки до класу 2.10 і жвавіше ввійшли дві голови трирічного і дві – чотирирічного віку; найкращу жвавість на дистанції 1600 м виявила кобила Канада Дібрівського кінного заводу. Згідно з даними архіву іподрому, за 2006–2016 рр. конями орловської рисистої породи встановлено 13 рекордів, тобто 56,5 % від загальної кількості, з яких 6 (46,2 %) належать коням Запорізького кінного заводу. Серед переможців призу Барса з 1950 по 2016 рік частина коней класу 2.05 і жвавіше становить лише 2 голови (3,1 %). Датуються ці показники 1988 та 1989 роками. Частина коней класу 2.10 і жвавіше – 30 голів (47,6 %), з них за останні 10 років виявлено 7 голів. Частина кобил серед переможців призу Барса – 25,3 %. Середня жвавість переможців становить 2 хв 11,4 с.

Ключові слова: іподром, коні, орловська рисиста порода, випробування, жвавість, рекорди, кінні заводи, призи.

Орловська рисиста порода є унікальним явищем не лише для конярства України, але і світового кіннозаводства. Своєрідність селекції та випробувань коней даної породи, яка має більш ніж 200-річну історію, забезпечила комплекс цінних спадкових властивостей, відсутніх в інших рисаків [1, 8, 9]. Саме ця особливість і дозволяє залишатися орловській рисистій породі й досі популярною в багатьох країнах світу [2, 6].

Одним з основних та першочергових питань вітчизняного кіннозаводства є використання поголів'я коней орловської рисистої породи в іподромній індустрії. Максимальну жвавість рисаків можна виявити за результатами випробувань, які проводяться під час сприятливих погодних умов розіграшу традиційних призів на іподромах України [4, 7]. Одеський іподром є чи не найважливішим суб'єктом племінної

справи в Україні, який проводить випробування коней рисистих порід. М'який клімат, морське повітря, а також особливе покриття бігової доріжки Одеського іподрому ще за часів СРСР вважалися найсприятливішими для покращення жвавості коней, тому на той час він навіть мав назву “фабрика рекордів” [3, 5].

Мета роботи: проаналізувати динаміку жвавісних показників коней орловської рисистої породи за останні 3 роки в розрізі статеві-вікових груп, систематизувати рекорди орловських рисаків Одеського іподрому та дослідити динаміку жвавості переможців призу Барса.

У роботі використано дані первинного зоотехнічного обліку та архівні дані Одеського іподрому, які було проаналізовано та біометрично оброблено стосовно поголів'я рисаків орловської породи.

Результати дослідження та їх обговорення. Серед загального поголів'я рисаків, які проходили випробування в умовах Одеського іподрому протягом трьох років. Найбільша питома вага належить державним суб'єктам племінної справи (табл. 1)

У 2014 році співвідношення кількості поголів'я державних та приватних власників становило 81,8 і 18,2 %; у 2015 р. – відповідно 77,9 і 22,1 % та у 2016 р. – 87,5 і 12,5 %. Крім того, серед державних коневласників спостерігається тенденція поставок для випробувань більшої кількості кобил, ніж жеребців. Серед дворічок, що проходили випробування у 2014 р., кількість жеребців становила 21, кобил – 79 %; у 2015 р. – відповідно 21,6 та 78,4 %, у 2016 р. – 34,3 та 65,7 %. Пояснюється це необхідністю поповнення та ремонту маточного поголів'я, тоді як молоді жеребці підлягають реалізації, за винятком найбільш інтересних за екстер'єром та походженням.

Статистичні дані щодо найкращих представників породи за показниками жвавості у досліджуваній період показують, що орловські рисаки філії "Запорізький кінний завод № 86" займають провідну позицію серед всіх вікових груп – 50 % переможців (табл. 2). Найкращий показник жвавості (2.07,4) належить кобилі Канада, яка народжена у філії "Дібрівський кінний завод № 62" та придбана у ФГ "Толд-Сад". Жвавість кращих дво-

річок за останні три роки залишалася майже незмінною; серед трирічних відзначилися жеребці приватного власника Р. Курганова Чардаш та Кофеїн, які показали доволі високий результат та увійшли до класу 2.10.

Динаміка середньої жвавості різних вікових груп за останні 6 років представлена на рисунку.

Найкраща жвавість дворічних коней спостерігалась у 2010 році, найгірша – у 2012 та 2016 (рисунок). Середня жвавість трирічок була кращою за весь період у 2013 році. За цим показником вони навіть переважали коней чотирирічного віку на 4,5 с. Найвищий показник жвавості у чотирирічних коней спостерігався у 2011 та 2012 роках.

Сучасний стан вітчизняного орловського конярства зримо характеризують рекорди Одеського іподрому для коней орловської рисистої породи (табл. 3).

Отже, за останні десять років конями орловської рисистої породи на Одеському іподромі було встановлено 13 рекордів, тобто 56,5 % від загальної кількості. 6 рекордів (46,2 %) належать коням Запорізького кінного заводу. Найдавніший рекорд іподрому (1974 р.) із нині існуючих встановив жеребець Пион (2.03,3). Інші рекорди датуються 1989 роком і раніше. Багатим на рекорди виявився 2006 рік – 6 (26 %).

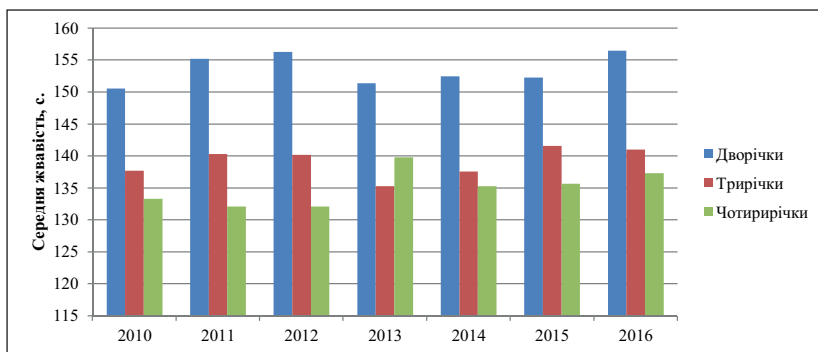
Аналізуючи дані архіву Одеського іподрому, з'ясовано, що серед переможців при-

1. Кількість випробуваних коней орловської рисистої породи

Вік, років	Стать	По коневласниках, голів					
		2014 р.		2015 р.		2016 р.	
		форма власності					
		держ.	приват.	держ.	приват.	держ.	приват.
2	жереб.	4	1	8	5	12	4
	кобила	15	-	29	8	23	2
3	жереб.	6	-	3	-	3	2
	кобила	7	2	15	-	20	1
4	жереб.	2	2	-	1	3	1
	кобила	2	3	5	3	9	-
Разом			36	8	60	17	70

2. Жвавість орловських рисистих коней різного віку за 2014–2016 рр. на філії "Одеський іподром"

2014 р.		2015 р.		2016 р.	
кличка	жвавість, хв	кличка	жвавість, хв	кличка	жвавість, хв
Дворічки					
Решка (Шквал-Розетка), Запорізький кінний завод	2.19,3	Акустика (Композитор-Алтайська Красуня), ФГ "Голд-Сад"	2.18,3	Піфа (Флоріано-Партіта), Лимарівський кінний завод	2.15,4
Луганськ (Композитор-Лапушка), ФГ "Голд-Сад"	2.17,4	Богучар (Чардаш-Бадьора), Запорізький кінний завод	2.18,7	Дует (Уклон-Дарниця), народж. в Запорізькому кінному заводі	2.18,5
Трирічки					
Рабігуль (Банкет-Рубка), ФГ "Голд-Сад"	2.14,5	Російська Княгиня (Канюк-Радуга), Запорізький кінний завод	2.14,4	Дуель (Уклон-Дарниця), Запорізький кінний завод	2.13,4
Вахтер (Арарат-Вакса), Дібрівський кінний завод	2.13,6	Бахмач (Чардаш-Баккара), Запорізький кінний завод	2.09,6	Плющ (Іл-Помощь), ФГ "Голд-Сад" Кофеїн (Фінал-Кармеліта), приват.	2.11,7 2.09,4
Чотирирічки					
Вспышка (Шалун-Вакса), Дібрівський кінний завод	2.08,6	Канада (Афоризм-Кряква), народж. у Дібрівському кінному заводі	2.07,4	Чародейка (Дельфін-Чайная), Запорізький кінний завод	2.14,9
Кришталевий (Шквал-Купчиха), Запорізький кінний завод	2.14,2	Вахтер (Арарат-Вакса), народж. у Дібрівському кінному заводі	2.13,6	Бахмач (Чардаш-Баккара), Запорізький кінний завод	2.08,6

Динаміка середньої жвавості по іподрому різних вікових груп рисаків орловської породи по роках

зу Барса для кращих коней орловської рисистої породи чотирирічного віку частина кобил становить лише 25,3 %. Це свідчить про те, що завдяки своїм фізіологічним осо-

бливостям кобилам властивий прояв найвищої жвавості в період певного фізіологічного стану, а не в суворо регламентований термін.

3. Рекорди Одеського іподрому для коней орловської рисистої породи станом на 01.01.2017 р.

Дистанція, м	Кличка	Жвавість, хв	Коневласник	Рік	Наїзник
1	2	3	4	5	6
Дворічки					
1600	Румба	2.08,8	Кінний завод "Шахтар"	2009	О.С. Красношлик
	Бойовик	2.11,8	ПП "Астейя"	2008	М.С. Красношлик
Трирічки					
1600	Бегущая	2.07,6	Запорізький кінний завод	2006	Є.М. Ковальський
	Убранець	2.07,2	Запорізький кінний завод	2006	Р.В. Міроненко
2400	Бегущая	3.15,5	Запорізький кінний завод	2006	Є.М. Ковальський
	Есмінець	3.18,6	Лозівський кінний завод	2006	М.С. Красношлик
Чотирирічки					
1600	Канитель	2.06,4	1-й МКЗ	1989	О.П. Студенікін
	Ваза	2.06,4	Дібрівський кінний завод	2006	М.О. Оборін
	Поток	2.04,5	Алтайський кінний завод	1989	П.Д. Буцко

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6
2400	Канитель	3.15,1	1-й МКЗ	1989	А.Ф. Пацерковський
	Поток	3.11,6	Алтайський кінний завод	1989	П.Д. Буцко
3200	Таврія	4.30,9	АТ "Павлівське"	1993	І.М. Рижих
	Каботажний Груз Алтая	4.30,9	Кінний завод "Шахтар"	2008	С.М. Міхайленко
4800	Удівіт	7.01,3	Запорізький кінний завод	2011	В.О. Тальянський
Старший вік					
1600	Канитель	2.06,4	1-й МКЗ	1989	О.П. Студенікін
	Ваза	2.06,4	Дібрівський кінний завод	2006	М.О. Оборін
	Пион	2.03,3	Дібрівський кінний завод	1974	В.Н. Смирнов
2400	Канитель	3.15,1	1-й МКЗ	1989	А.Ф. Пацерковський
	Поток	3.10,7	Алтайський кінний завод	1992	П.Д. Буцко
3200	Таврія	4.30,9	АТ "Павлівське"	1993	І.М. Рижих
	Ренклод	4.25	Запорізький кінний завод	2008	А.В. Авдемирєць
4800	Подкова	7.23,2	Лимарівський кінний завод	2013	Т.Л. Чепелєвська
	Родник	6.57,2	Запорізький кінний завод	2012	М.В. Косюк

Дані табл. 4 свідчать про тенденцію покращення жвавості переможців призу Барса в період з 1950 по 1991 рік. Із 1991 по 2000 рік показник жвавості переможців знизився на 3,5 с порівняно з попереднім періодом. Це пов'язане з розпадом Радянського Союзу та вивезенням кращого поголів'я коней за межі України. Але вже в наступних роках жвавість барсистів зростала порівняно з попередніми періодами досліджень.

Рекорд призу Барса (2.04,8 хв), який був встановлений у 1989 році майстром-наїзником П.Д. Буцко, належить жеребцю Поток (Кубік-Планида) Алтайського кінного заводу. Найкращий показник серед коней української селекції (2.06,5) належить жеребцю Убранець (Фортеп'яно-Упаковка), який став переможцем призу Барса у 2007 році в руках Т. Гайченя.

Серед переможців призу Барса частина коней класу 2.05 і жвавіше становить лише 2

4. Прогрес жвавості переможців призу Барса на Одеському іподромі

Середня жвавість, хв	Роки						
	1950–1960	1961–1970	1971–1980	1981–1990	1991–2000	2001–2010	2011–2016
	2.13,5±1,48	2.12,6±2,01	2.11,4±2,14	2.08,9±2,23	2.12,4±3,61	2.10,1±2,15	2.10,9±2,62

голови (3,1 %); датуються ці показники 1988 та 1989 роками. Частина коней класу 2.10 і жвавіше – 30 голів (47,6 %), з них за останні 10 років виявлено 7. Середня жвавість переможців становить 2 хв 11,4 с за весь період.

На сьогодні племінне поголів'я орловських рисаків знаходиться в кризовому стані. Спрямована на його відновлення державна підтримка в останні роки була занадто обмеженою і не дала очікуваного ефекту. Багато цінних племінних коней масово реалізується за кордон, що спричиняє неабияку шкоду вітчизняному конярству.

Запроваджена ще за радянських часів система оцінювання призиву у балах, які мають певний грошовий еквівалент, нині не працює. Це пояснюється недостатнім фінансуванням з боку держави, а також відсутністю інвестицій від приватних власників, оскільки Одеський іподром є державною установою. Важливою ланкою в розвитку іподромного бізнесу в країнах Європи є тоталізатор, але в Україні припинено його функціонування, що також завдає значних збитків галузі як скакового, так і рисистого спорту.

Висновки

1. Останні роки серед коневласників державних установ спостерігається тенденція ранньої реалізації молодих жеребців, які навіть не пройшли іподромних випробувань. Оскільки кобили, згідно з існуючими правилами, випробуються на іподромах до 4-річного віку, то для формування груп старшого віку поголів'я не вистачає; і це негативно позначається на показниках жвавості орловських коней. Орловський рисак – пізньоспіла тварина, і прояв найкращої жвавості властивий їм саме у старшому віці.

2. Нині провідну позицію за кількістю рекордистів та представників кращих жвавісних показників займає філія "Запорізький кінний завод № 86". За останні 10 років вихованцями цієї

установи було встановлено 6 рекордів іподрому. Отримані дані свідчать про ефективність та доцільність використання жеребців лінії Барчука на кобилах ліній Пілота, Улова та Пиона. Не менш важливим фактором є використання в господарстві кобил таких цінних маточних родин, як Румба, Утопія, Чудна, Конвенція, Бухта.

3. Більшість рекордів для орловців чотирирічного та старшого віку датується ще минулим сторіччям. На жаль, сучасні умови, що склалися в суб'єктів державної власності, не дозволяють у повному обсязі приділити належну увагу вихованню цінних представників породи старшого віку, тому коні цієї групи в останні роки на іподромі не випробовуються.

Бібліографія

1. Афанасьев С.В. Орловский рысак / С.В. Афанасьев. – Пермь: Книжный мир, 2010. – 285 с.

2. Гопка Б.М. Сучасне і майбутнє орловського рисака / Б.М. Гопка, В.Є. Скоцик, Л.М. Зламанюк // Науковий вісник НУБіП України. – К.: Медінформ, 2015. – Вип. 207. – С. 99–107. – (Серія: Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва).

3. Деякі аспекти збереження генофонду вітчизняних порід коней України / [Гладій М.В., Бондаренко О.В., Вишневецький Л.В., Ільницька Т.Є.] // Науково-технічний бюлетень. – Харків: ІТ НААН, 2014. – № 111. – С. 69–77.

4. Збірник нормативно-правових актів з конярства / [Присяжнюк М.В. та ін.]. – К., 2011. – 236 с.

5. Кузнецов С.Я. Ипподром у самого синего моря / С.Я. Кузнецов // Коневодство и конный спорт. – 1990. – № 9. – С. 11–12.

6. Платонова Н.П. Шляхи підвищення конкурентоспроможності вітчизняного конярства / Н.П. Платонова, І.В. Гончаренко // Науковий вісник Львівського НАВМ ім. С.З. Гжицького: зб. наук. праць. – Львів, 2009. – Т. 11, № 3(42), ч. 2. – С. 319–324.

7. Правила випробувань племінних коней рисистих, верхових і ваговозних порід на іподромах України (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства № 637 (з1949-13) від 29.10.2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-11

8. Рождественская Г.А. Орловский рысак / Г.А. Рождественская. – М.: АКВАРИУМ БУК, 2003. – 160 с.

9. Ткачова І.В. Сучасна лінійна структура орловської рисистої породи в Україні / І.В. Ткачова // Науково-технічний бюлетень. – Харків: ІТ УААН, 2009. – № 101. – С. 127–137.